

การจัดการโซ่อุปทานตามแนวทางปฏิบัติทางเกษตรที่ดีสำหรับเกษตรกร
ผู้ปลูกหน่อไม้ฝรั่งในพื้นที่อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี*
GOOD AGRICULTURAL PRACTICES SUPPLY CHAIN MANAGEMENT
FOR ASPARAGUS FARMERS IN BO PHLOI DISTRICT, KANCHANABURI
PROVINCE

ชรินทร์ทิพย์ ทิมพิทักษ์¹ และ ธนภฤต สังขเฉย²

Charinthip Timpitak¹ and Thanakrit Sangchoey²

¹⁻²หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร

¹⁻²Master of Business Administration Program, Silpakorn University, Thailand

Corresponding Author's Email: Charinthiptimpitak@gmail.com

วันที่รับบทความ : 25 ตุลาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 28 พฤศจิกายน 2568; วันตอบรับบทความ : 30 พฤศจิกายน 2568

Received 25 October 2025; Revised 28 November 2025; Accepted 30 November 2025

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ 4 ประการ คือ 1) ศึกษา รูปแบบการจัดการห่วงโซ่อุปทานหน่อไม้ฝรั่งตามมาตรฐาน GAP 2) วิเคราะห์การบริหาร จัดการกลุ่มเกษตรกร 3) ศึกษาปัญหาและความต้องการของเกษตรกร และ 4) พัฒนาแนวทาง กลยุทธ์ สำหรับการจัดการโซ่อุปทานหน่อไม้ฝรั่งให้สอดคล้องกับมาตรฐาน GAP กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วยเกษตรกรผู้ปลูกหน่อไม้ฝรั่งที่เป็นสมาชิกกลุ่มในอำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 34 คน กรรมการกลุ่ม 3 ราย และเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานราชการที่

Citation:

* ชรินทร์ทิพย์ ทิมพิทักษ์ และ ธนภฤต สังขเฉย. (2568). การจัดการโซ่อุปทานตามแนวทางปฏิบัติทางเกษตรที่ดีสำหรับเกษตรกรผู้ปลูกหน่อไม้ฝรั่งในพื้นที่อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(6), 1085-1099.

Charinthip Timpitak and Thanakrit Sangchoey. (2025). Good Agricultural Practices Supply Chain Management For Asparagus Farmers In Bo Phloi District, Kanchanaburi Province.

Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(6), 1085-1099.;

DOI: <https://doi.org/10.>

<https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/>

เกี่ยวข้อง 2 ราย รวมทั้งสิ้น 39 ราย โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลแบบ Triangulation เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือ

ผลการศึกษา พบว่า 1) การดำเนินงานเป็นไปในลักษณะบูรณาการตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำที่สอดคล้องกับมาตรฐาน GAP โดยมีการใช้สารอินทรีย์ชีวภัณฑ์และมีระบบตรวจสอบย้อนกลับที่ชัดเจน 2) การบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกร มีโครงสร้างที่ชัดเจน มีการประชุมวางแผนและบริหารจัดการปัจจัยการผลิตแบบรวมกลุ่มเพื่อลดต้นทุน พร้อมทั้งมีการควบคุมคุณภาพผลผลิตตามมาตรฐาน GAP อย่างต่อเนื่อง 3) ปัญหาหลักของเกษตรกร คือ คุณภาพผลผลิตที่ไม่สม่ำเสมอ ซึ่งมีสาเหตุจากการขาดความรู้เชิงลึกด้านปัจจัยการผลิต และข้อจำกัดด้านตลาดที่ผันผวน ทำให้เกษตรกรมีความต้องการการสนับสนุนด้านองค์ความรู้/เทคโนโลยี และช่องทางการจำหน่ายใหม่ๆ 4) แนวทางการพัฒนามุ่งเน้นการเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืน โดยประกอบด้วยการพัฒนาองค์ความรู้ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยี การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การขยายตลาด และการจัดการข้อมูลอย่างเป็นระบบ

คำสำคัญ: โซ่อุปทาน, การปฏิบัติทางเกษตรที่ดี, หน่อไม้ฝรั่ง

Abstract

This study is a research type qualitative having objectives 4 main points are: 1) Study the model the management supply chain asparagus according to standard GAP 2) Analyze the administration management group farmers 3) Study problems and needs of farmers and 4) Develop guidelines strategy for the management chain supply asparagus to be consistent with standard GAP The sample group used in the study consists of farmers who plant asparagus who are members of group in Amphoe Bophloi Kanchanaburi Province number 34 people committee group 3 persons and officials from government agencies that are involved 2 persons total all 39 persons by using interview form in-depth as tool in the collection data. Data were analyzed using triangulation to increase reliability.

The results of the study found that 1) The operation is going in the manner integrated from upstream to downstream that is consistent with standard GAP by having the use organic substances biopesticides and has system traceability that is clear 2) The administration management group farmers has structure that is clear has meeting planning and administration management factors of production in the manner grouping together to reduce cost along with has control quality produce according to standard GAP continuously 3) The main problem of farmers is quality produce that is not consistent which has cause from the lack of knowledge in-depth side factors of production and limitations side market that is volatile making farmers have need the support side body of knowledge/technology and channels of distribution new 4) The guidelines for development focus on the strengthening competitiveness in the manner sustainable by consisting of the development body of knowledge the application use technology the creation network cooperation the expansion market and the management data in the manner systematic

Keywords: Supply chain, Good agricultural practices , Asparagus

บทนำ

ในปัจจุบัน แนวโน้มของผู้บริโภคทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย ได้ให้ความสำคัญกับการรักษาสุขภาพและการบริโภคอาหารที่ปลอดภัยมากขึ้น โดยเฉพาะ พืชผักปลอดสารพิษ ซึ่งได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางในกลุ่มผู้บริโภคที่ใส่ใจสุขภาพ แนวโน้มนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้ตลาดสินค้าเกษตรคุณภาพสูงเติบโตอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ในปัจจุบันยังคงพบว่าพืชผักและผลไม้จำนวนมาก มีสารเคมีตกค้างเกินค่ามาตรฐานที่กำหนด ซึ่งสาเหตุหลักมาจากความต้องการของเกษตรกรในการเพิ่มผลผลิตและปรับปรุงคุณภาพภายนอก ส่งผลให้ต้องใช้สารเคมีในปริมาณมาก จนก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้บริโภค สิ่งแวดล้อม และความน่าเชื่อถือของสินค้าเกษตรไทยในตลาดโลก (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2566)

หน่อไม้ฝรั่งถือเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทย โดยมีศักยภาพสูงในการส่งออกและสร้างรายได้ (FAO, 2550) จากข้อมูลพบว่าประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกหน่อไม้ฝรั่งอยู่ในลำดับที่ 12 ของโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งเป็นพื้นที่หลัก มีพื้นที่ปลูกกว่า 9,000 ไร่ และส่วนใหญ่อยู่ในเขตอำเภอบ่อพลอย พืชชนิดนี้มีจุดเด่นคือมีการประกันราคารับซื้อ ทำให้เกษตรกรมีความมั่นใจในการเพาะปลูก ผลผลิตถูกจำหน่ายทั้งในตลาดภายในประเทศและตลาดส่งออกสำคัญ เช่น ญี่ปุ่นและไต้หวัน ซึ่งมีความต้องการหน่อไม้ฝรั่งคุณภาพสูงอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ประเทศไทยยังมีความได้เปรียบเชิงภูมิอากาศที่สามารถผลิตได้ตลอดทั้งปี จึงช่วยเสริมความสามารถในการแข่งขันของผลผลิตไทยในตลาดโลกได้อย่างมีนัยสำคัญ (Tridge, 2023; WITS, 2023)

แม้ว่าการผลิตหน่อไม้ฝรั่งในอำเภอบ่อพลอยจะมีศักยภาพสูงและได้รับการยอมรับในตลาดต่างประเทศ แต่เกษตรกรยังคงประสบปัญหาสำคัญด้านคุณภาพผลผลิตที่ไม่สม่ำเสมอทั้งในด้านขนาด ความยาว และรูปลักษณ์ ซึ่งไม่เป็นไปตามมาตรฐานของตลาดส่งออก นอกจากนี้ ยังพบปัญหาการปนเปื้อนของสารเคมีตกค้างในผลผลิต ซึ่งส่งผลให้ผลผลิตที่ผ่านการรับรองและสามารถส่งออกได้มีเพียงร้อยละ 60 ของผลผลิตทั้งหมด (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2566) ปัญหาเหล่านี้ส่วนหนึ่งเกิดจากการที่เกษตรกร ละเลยการปฏิบัติตามระบบ GAP อย่างครบถ้วน ทั้งในด้านการใช้ปัจจัยการผลิต การควบคุมศัตรูพืช และการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว รวมถึงปัญหาการวางแผนการผลิตที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด การขาดประสิทธิภาพในการจัดหาปัจจัยการผลิต และช่องว่างในการเชื่อมโยงทางการตลาด ซึ่งเป็นข้อจำกัดสำคัญที่ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของเกษตรกรในพื้นที่ (ศิริพร รัตนศิริ, 2565)

เพื่อแก้ไขปัญหาการผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่ยังขาดคุณภาพและประสิทธิภาพ การจัดการห่วงโซ่อุปทาน (SCM) จึงเป็นแนวทางสำคัญที่ต้องบูรณาการครอบคลุมตั้งแต่การจัดการปัจจัยการผลิต การวางแผน การขนส่ง การควบคุมคุณภาพ ไปจนถึงการสร้างเครือข่ายตลาดที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะช่วยลดความสูญเสีย เพิ่มมูลค่าผลผลิต และสร้างความมั่นคงให้เกษตรกร SCM ที่ดีมีบทบาทสำคัญในการประสานงานระหว่างเกษตรกร ผู้รับซื้อ โรงคัดบรรจุ และผู้ส่งออก เพื่อให้ผลผลิตคุณภาพสูงตรงตามมาตรฐานตลาด นอกจากนี้ การยกระดับขีดความสามารถของเกษตรกรยังต้องอาศัยการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน ทั้งด้านการจัดการธุรกิจ การวิเคราะห์ต้นทุน และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การพัฒนาอย่างยั่งยืนของห่วงโซ่อุปทานหน่อไม้ฝรั่งในกาญจนบุรีจึงจำเป็นต้องมี การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ระหว่างผู้มี

ส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน เพื่อเติมเต็มช่องว่างด้านการบูรณาการ SCM อย่างครอบคลุมตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำในพื้นที่อำเภอบ่อพลอย โดยมีเป้าหมายเพื่อเสนอแนวทางการจัดการที่ยั่งยืน และยกระดับศักยภาพการแข่งขันของเกษตรกรในตลาดโลก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการห่วงโซ่อุปทานหน่อไม้ฝรั่งตามมาตรฐาน GAP ของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหน่อไม้ฝรั่งในอำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี
2. เพื่อวิเคราะห์การบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหน่อไม้ฝรั่งในอำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี
3. เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการของเกษตรกรผู้ปลูกหน่อไม้ฝรั่งในอำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี
4. เพื่อพัฒนาแนวทางกลยุทธ์ (Strategic Guidelines) สำหรับการจัดการห่วงโซ่อุปทานหน่อไม้ฝรั่งให้สอดคล้องกับมาตรฐาน GAP

การทบทวนวรรณกรรม

1. ห่วงโซ่อุปทานและการจัดการห่วงโซ่อุปทาน

เป็นกระบวนการบริหารจัดการทุกขั้นตอน ตั้งแต่การนำเข้าวัตถุดิบสู่กระบวนการผลิต การสั่งซื้อไปจนกระทั่งสินค้าถึงมือลูกค้า โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งอาศัยการไหลเวียนของข้อมูล วัตถุดิบ บริการ และการเงินร่วมกันตลอดทั้งองค์กรและกับคู่ค้าภายนอก (ฮอพ์ วอลเลส, 2553) องค์ประกอบสำคัญของห่วงโซ่อุปทาน ประกอบด้วย (1) การสนับสนุนวัตถุดิบ (2) การผลิต (การจัดการวัตถุดิบ, การควบคุมการผลิต, โลจิสติกส์, การกระจายสินค้า) และ (3) ลูกค้า ทั้งนี้ SCM จะประสบความสำเร็จต้องอาศัยปัจจัยสำคัญ เช่น ความไว้วางใจ การแลกเปลี่ยนข้อมูล และการใช้ระบบบูรณาการร่วมกัน ประโยชน์หลักของ SCM คือการเพิ่มความรวดเร็ว ลดต้นทุนโดยรวม เพิ่มความสามารถในการแข่งขัน และสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า โดยในภาคการเกษตร SCM มีความสำคัญอย่างยิ่งในการเพิ่มประสิทธิภาพ ลดความสูญเสีย ปรับปรุงคุณภาพและความปลอดภัยของอาหาร รวมถึงการจัดการความเสี่ยงและความไม่แน่นอนเพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนของภาคเกษตร

2. การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP)

มาตรฐานสินค้าเกษตรที่กำหนดโดยสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) เพื่อส่งเสริมการผลิตสินค้าให้มีคุณภาพ ปลอดภัยต่อผู้บริโภค และสามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ GAP หรือ "เกษตรปลอดภัย" ต่างจากเกษตรอินทรีย์ตรงที่อนุญาตให้ใช้สารเคมีที่จำเป็นในปริมาณที่ถูกต้องตามคำแนะนำ โดยมาตรฐาน GAP สำหรับพืชอาหารครอบคลุมข้อกำหนดการปฏิบัติอย่างเข้มงวดใน 8 ด้านหลัก ตั้งแต่ การจัดการน้ำและพื้นที่ปลูก การใช้สารเคมีอย่างถูกวิธี การควบคุมคุณภาพก่อนและหลังการเก็บเกี่ยว สุขลักษณะส่วนบุคคล ไปจนถึงการบันทึกข้อมูลและการตามสอบ (Traceability) ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญที่ช่วยป้องกันการปนเปื้อนและสร้างความเชื่อมั่นในสินค้าเกษตรไทย การนำ GAP ไปใช้ประโยชน์จึงช่วยยกระดับการผลิต ลดปัญหาการกีดกันทางการค้า และเป็นเกณฑ์หลักในการตรวจรับรองฟาร์มเพื่อก้าวสู่ความยั่งยืนของภาคเกษตร (ภรณ์ทิพย์ ศรีละไม, 2565)

3. การบริหารจัดการกลุ่ม

การรวมตัวกันของเกษตรกรที่มีวัตถุประสงค์ร่วมกันเพื่อดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคมหรือการผลิตอย่างมีระบบ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่สมาชิกในกลุ่ม เช่น การผลิต การตลาด และการจัดการทรัพยากรร่วมกัน (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2566) กลุ่มเกษตรกรจัดตั้งขึ้นตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยกลุ่มเกษตรกร พ.ศ. 2547 โดยต้องมีสมาชิกผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักจำนวนไม่น้อยกว่าสามสิบคน และมีฐานะเป็นนิติบุคคล มีอำนาจในการดำเนินการผลิต การค้า การบริการ จัดสวัสดิการ และการให้สินเชื่อแก่สมาชิกได้ โครงสร้างการบริหารงานเป็นไปตามหลักการที่สมาชิกมีส่วนร่วม โดยมีการเลือกตั้งคณะกรรมการดำเนินการ เพื่อกำหนดนโยบายและมีผู้จัดการกลุ่ม ที่รับผิดชอบในการบริหารธุรกิจ โดยสมาชิกและคณะกรรมการต่างมีบทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติงานตามข้อบังคับและกำกับดูแลกิจการอย่างใกล้ชิด เพื่อให้กลุ่มมีความสามัคคีและก้าวหน้า

4. ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรในอำเภอพลอย

อำเภอพลอย จังหวัดกาญจนบุรี เป็นพื้นที่เกษตรกรรมหลักที่ปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น อ้อย มันสำปะหลัง และหน่อไม้ฝรั่ง โดยเกษตรกรส่วนใหญ่อยู่ในวัยกลางคนถึงสูงอายุ แม้จะมีประสบการณ์ในการปลูกหน่อไม้ฝรั่งสูง แต่ยังคงประสบปัญหาหลักสามด้าน คือ การปฏิบัติตามมาตรฐาน GAP ที่ยังไม่ครบถ้วน การขาดแคลนแรงงานและเทคโนโลยีที่ทันสมัย และการขาดอำนาจต่อรองในตลาดและการเชื่อมโยงกับตลาดส่งออก ดังนั้น เกษตรกรจึงต้องการการสนับสนุนด้านการอบรมเทคนิคการผลิตตามมาตรฐาน การบริหารจัดการฟาร์มแบบธุรกิจ

การเข้าถึงแหล่งเงินทุน และนวัตกรรมทางการเกษตร เพื่อยกระดับคุณภาพผลผลิตหน่อไม้ฝรั่ง และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในตลาดอย่างยั่งยืน (กรมวิชาการเกษตร, 2566)

สรุป ทุกทฤษฎีที่ศึกษาล้วนสอดคล้องและเชื่อมโยงกันในการเป็นรากฐานของการพัฒนาประสิทธิภาพและความยั่งยืนของการผลิตหน่อไม้ฝรั่งในอำเภอบ่อพลอย โดยเริ่มจากการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) เป็นมาตรฐานสำคัญที่สร้างคุณภาพและความปลอดภัยของผลผลิต ซึ่งเป็นเงื่อนไขพื้นฐานในการเข้าสู่ระบบ การจัดการโซ่อุปทาน (SCM) ที่เน้นการบริหารจัดการตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ ลดต้นทุน และเพิ่มอำนาจการแข่งขัน ขณะที่การบริหารจัดการกลุ่ม เป็นกลไกสำคัญในระดับปฏิบัติการที่ช่วยให้เกษตรกรสามารถรวมตัวกันเพื่อบรรลุมาตรฐาน GAP จัดการปัจจัยการผลิตและการตลาดตามหลัก SCM และรับมือกับปัญหาเฉพาะหน้า

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้แบบแผนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Design) โดยใช้วิธีวิทยาแบบการศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study) เพื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับประสบการณ์ ความรู้ และทัศนคติของผู้ให้ข้อมูลหลัก

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

เนื่องจากงานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยจึงได้เปลี่ยนจากการใช้คำว่าประชากรและกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ซึ่งถูกคัดเลือกด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ได้ผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ตรงกับประเด็นที่ศึกษา โดยแบ่งเป็นสองกลุ่มหลัก รวมจำนวนทั้งสิ้น 39 ราย ดังนี้

กลุ่มที่ 1 เกษตรกรผู้ปลูกหน่อไม้ฝรั่งที่เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรในอำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรีใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Specific sampling) จำนวน 34 คน

กลุ่มที่ 2 กรรมการกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหน่อไม้ฝรั่ง จำนวน 3 ราย และเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง จำนวน 2 ราย ได้แก่ เจ้าหน้าที่จากสำนักงานเกษตรจังหวัดกาญจนบุรีและเจ้าหน้าที่จากศูนย์วิจัยและพัฒนาเกษตรกาญจนบุรี

เกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ได้รับการคัดเลือกตามหลักเกณฑ์ต่อไปนี้

1. เกษตรกรผู้ปลูกหน่อไม้ฝรั่ง ต้องเป็นสมาชิกของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหน่อไม้ฝรั่งในอำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี และมีประสบการณ์ในการเพาะปลูกหน่อไม้ฝรั่งอย่างน้อย 3 ปี เพื่อให้สามารถให้ข้อมูลกระบวนการผลิตและการบริหารจัดการตามแนวทางการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP)

2. กรรมการกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหน่อไม้ฝรั่ง ผู้ที่มีบทบาทในการบริหารจัดการกลุ่ม และมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนการผลิต การตลาดหรือการเชื่อมโยงกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

3. เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เจ้าหน้าที่จากสำนักงานเกษตรจังหวัดกาญจนบุรี และเจ้าหน้าที่จากศูนย์วิจัยและพัฒนาเกษตรกาญจนบุรี มีหน้าที่สนับสนุนส่งเสริม หรือกำกับดูแลการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดยเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) โดยมีคำถามเกี่ยวกับการจัดการโซ่อุปทานตามแนวทางปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับเกษตรกรผู้ปลูกหน่อไม้ฝรั่งในอำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการปลูกหน่อไม้ฝรั่ง ขนาดพื้นที่เพาะปลูก

ส่วนที่ 2 ข้อมูลการจัดการโซ่อุปทานตามแนวทางปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับเกษตรกรผู้ปลูกหน่อไม้ฝรั่ง ประกอบด้วย

1. กระบวนการจัดการห่วงโซ่อุปทานหน่อไม้ฝรั่งตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ ตามมาตรฐาน GAP ของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหน่อไม้ฝรั่งในอำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี

2. การบริหารจัดการภายในกลุ่มเกษตรกรในการพัฒนาและปรับปรุงระบบการผลิตตามมาตรฐาน GAP

3. ปัญหาและความต้องการของเกษตรกรผู้ปลูกหน่อไม้ฝรั่งในอำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี

4. แนวทางในการพัฒนาและยกระดับการจัดการห่วงโซ่อุปทานเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของกลุ่มเกษตรกรในอนาคต

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลรายละเอียดหรือข้อเท็จจริงที่ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยเป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เกษตรกรในพื้นที่โดยตรง ซึ่งเป็นข้อมูลหลักที่ใช้เพื่อศึกษาและแสดงให้เห็นถึงภาพรวมของกระบวนการของการจัดการโซ่อุปทานตามแนวทางปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับเกษตรกรผู้ปลูกหน่อไม้ฝรั่ง

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลรายละเอียดต่าง ๆ ที่ใช้ในการสนับสนุนเพื่อความสมบูรณ์ในการวิจัย โดยผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมจากการค้นคว้างานวิจัยวารสาร หนังสือและข้อมูลจากรายงานประจำปีของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องการจัดการโซ่อุปทานตามแนวทางปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับเกษตรกรผู้ปลูกหน่อไม้ฝรั่ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลแบบ Triangulation เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการห่วงโซ่อุปทานหน่อไม้ฝรั่งตามมาตรฐาน GAP ของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหน่อไม้ฝรั่งในอำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี

พบว่า ภาพรวมการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลได้แสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งของ การจัดการห่วงโซ่อุปทานหน่อไม้ฝรั่งตามมาตรฐาน GAP ในอำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี อย่างชัดเจน โดยเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้มีประสบการณ์สูงในการเพาะปลูก ซึ่งกระบวนการจัดการนั้นมีการบูรณาการตั้งแต่ต้นน้ำด้วยกวาง แผนการเพาะปลูกร่วมกัน และการรวมกลุ่มจัดหาปัจจัยการผลิต ไปจนถึงขั้นตอนกลางน้ำที่เน้นการควบคุมคุณภาพอย่างเข้มงวด ผ่านการตรวจสอบแปลงเพาะปลูกล่วงหน้าและการใช้ห้องเย็นเพื่อรักษาความสดก่อนคัดบรรจุทุกขั้นตอนมีการบันทึกข้อมูล เพื่อให้สามารถตรวจสอบย้อนกลับได้ตามข้อกำหนดของ GAP ส่วนในขั้นตอนปลายน้ำกลุ่มมีการบริหารจัดการตลาดที่หลากหลาย (ตลาดในประเทศและส่งออก) เน้นการคัดเกรดตามมาตรฐานสูงและมีการติดตามผลจากตลาด เพื่อนำมาปรับปรุงการผลิต

อย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามข้อมูลยังชี้ให้เห็นถึงความพยายามในการสร้างแบรนด์ เพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองทางการตลาด ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากลุ่มมีการจัดการที่มีคุณภาพสูง

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อวิเคราะห์การบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหน่อไม้ฝรั่งในอำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี

พบว่า ภาพรวมการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลได้แสดงให้เห็นถึงกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหน่อไม้ฝรั่งในอำเภอบ่อพลอยมีการบริหารจัดการภายในที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพสูงโดยยึดหลัก การจัดการแบบมีส่วนร่วมและกระจายอำนาจ เพื่อให้การดำเนินงานทั้งหมดสอดคล้องกับมาตรฐาน GAP คณะกรรมการกลุ่มซึ่งมาจากการเลือกตั้งมีบทบาทสำคัญในการวางแผนการผลิตร่วมกัน เพื่อควบคุมปริมาณผลผลิตไม่ให้ล้นตลาดและรักษาระดับราคาขาย โครงสร้างการบริหารมีการ แบ่งหน้าที่ชัดเจน โดยเฉพาะในส่วนของการ ควบคุมคุณภาพและตรวจสอบสารตกค้าง ซึ่งเป็นไปตามมติที่ประชุมและข้อตกลงร่วมกันของสมาชิกอย่างเคร่งครัด กลุ่มให้ความสำคัญกับการควบคุมกระบวนการผลิต อย่างละเอียดตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำมีการสุ่มตรวจประเมินแปลง โดยกรรมการกลุ่มและเจ้าหน้าที่รัฐก่อนการเก็บเกี่ยวเพื่อยืนยันความปลอดภัย และดำเนินการบันทึกข้อมูล การใช้ปัจจัยการผลิตลงในสมุดบันทึกฟาร์ม อย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการตรวจสอบย้อนกลับ (Traceability) และการวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงการผลิต นอกจากนี้กลุ่มมีการจัดประชุมสมาชิกทุกเดือน เพื่อติดตามผลและแก้ไขปัญหาอย่างต่อเนื่อง การบริหารจัดการที่มีระบบดังกล่าวส่งผลให้ผลผลิตส่วนใหญ่ มากกว่าร้อยละ 80 ได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP และสร้างความเชื่อมั่นให้กับตลาดส่งออกได้อย่างดีเยี่ยม

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการของเกษตรกรผู้ปลูกหน่อไม้ฝรั่งในอำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี

พบว่า ภาพรวมการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลได้แสดงให้เห็นถึงปัญหาและความต้องการของเกษตรกรผู้ปลูกหน่อไม้ฝรั่งในอำเภอบ่อพลอยยังคงเผชิญกับความท้าทายหลักที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางการผลิตและการดำเนินงานตามมาตรฐาน GAP อย่างต่อเนื่อง โดยปัญหาที่สำคัญที่สุดคือ ต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง (โดยเฉพาะปุ๋ยและยา) และปัญหาความผันผวนของราคาผลผลิตในตลาด เนื่องจากต้องพึ่งพาพ่อค้าคนกลาง ทำให้ขาดอำนาจต่อรองและขาดรายได้ที่สม่ำเสมอ นอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านการจัดการฟาร์ม เนื่องจากขาดแคลนแรงงานและขาดความรู้เชิงลึกในการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการผลิต (เช่น ระบบอัตโนมัติ) รวมถึงความเข้าใจในการบันทึกข้อมูล ตามข้อกำหนดของ GAP อย่างละเอียดและต่อเนื่อง

ด้วยเหตุนี้ความต้องการหลักของเกษตรกรจึงมุ่งเน้นไปที่การได้รับการสนับสนุนด้านองค์ความรู้และเทคโนโลยี ผ่านการอบรมอย่างสม่ำเสมอการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและปัจจัยการผลิตในราคาที่ย่อมเยา เพื่อลดต้นทุนและการผลักดันช่องทางการตลาดที่มั่นคงและเป็นธรรมเพื่อสร้างรายได้ที่แน่นอน

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 4 เพื่อพัฒนาแนวทางกลยุทธ์ (Strategic Guidelines) สำหรับการจัดการโซ่อุปทานหน่อไม้ฝรั่งให้สอดคล้องกับมาตรฐาน GAP

พบว่า ภาพรวมการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลได้แสดงให้เห็นถึงแนวทางการพัฒนาเชิงกลยุทธ์ ของกลุ่มเกษตรกรเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืน โดยแบ่งเป็น 5 มิติหลัก ซึ่งรวมศูนย์อยู่ที่การยกระดับคุณภาพและความเชื่อมั่นของห่วงโซ่อุปทาน แนวทางสำคัญคือการพัฒนาความรู้และทักษะ ของเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง (โดยเฉพาะเรื่อง GAP และการใช้สารชีวภัณฑ์) ควบคู่ไปกับการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรม (เช่น ระบบน้ำอัตโนมัติ) มาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตตามหลักการเกษตรแม่นยำ นอกจากนี้ยังเน้นการส่งเสริมการตลาด และขยายช่องทางจำหน่าย (รวมถึงการสร้างตราสินค้าของกลุ่ม) เพื่อลดความเสี่ยงด้านราคา และให้ความสำคัญกับการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกและการพัฒนาระบบบริหารจัดการข้อมูลและระบบตรวจสอบย้อนกลับ เพื่อเพิ่มความโปร่งใสและสร้างความมั่นใจในคุณภาพผลผลิตให้กับผู้บริโภค

อภิปรายผล

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการห่วงโซ่อุปทานหน่อไม้ฝรั่งตามมาตรฐาน GAP ของกลุ่มเกษตรกรผู้ ปลูกหน่อไม้ฝรั่งในอำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี

พบว่า การจัดการโซ่อุปทานหน่อไม้ฝรั่งในอำเภอบ่อพลอยมีการ บูรณาการ อย่างเป็นระบบในทุกขั้นตอน โดยมี การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) เป็นรากฐานสำคัญในการควบคุมคุณภาพและความปลอดภัยของผลผลิต ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ธนิต โสรรัตน์ (2550) ที่เห็นว่า SCM คือกระบวนการที่ต้องอาศัยกิจกรรมและความสัมพันธ์ต่อเนื่องระหว่างองค์กรตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ การที่เกษตรกรและกรรมการกลุ่มวางแผนการผลิตร่วมกัน และมีหน่วยงานราชการ (กรมวิชาการเกษตรและกรมส่งเสริมการเกษตร) เข้ามาสนับสนุนการถ่ายทอดความรู้ การตรวจรับรอง และการสุ่มตรวจ ทำให้เกิดการใช้อุปกรณ์และทรัพยากร

ร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นปัจจัยหลักในการเพิ่มประสิทธิภาพ ลดความเสี่ยงในการปนเปื้อน และทำให้ผลผลิตที่ผ่านการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวสามารถรักษาคุณภาพไว้ได้จนถึงมือผู้บริโภค

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อวิเคราะห์การบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหน่อไม้ฝรั่งในอำเภอปอพลอย จังหวัดกาญจนบุรี

พบว่า การบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรพบว่ามีความเข้มแข็งด้าน การวางแผนและการควบคุม โดยมีการประชุมร่วมกันเพื่อกำหนดและทบทวนแผนการผลิตอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งช่วยสร้างการมีส่วนร่วมในโซ่อุปทาน การที่เกษตรกรส่วนใหญ่มีประสบการณ์สูงและสามารถรักษามาตรฐาน GAP ได้ สะท้อนว่า ความชำนาญเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ อย่างไรก็ตาม กลุ่มยังไม่สามารถใช้ประโยชน์จากการรวมกลุ่มเพื่อลดต้นทุนได้เต็มที่ เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ จัดหาปัจจัยการผลิตด้วยตนเอง ซึ่งการปฏิบัติงานตามมาตรฐานนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของอารีรัตน์ ศิริโชติ (2555) ในด้านการใช้เทคโนโลยีการผลิตปลอดภัย ตั้งแต่การเลือกพื้นที่การเตรียมดิน จนถึงการควบคุมศัตรูพืชแบบผสมผสาน

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการของเกษตรกรผู้ปลูกหน่อไม้ฝรั่ง

พบว่า แม้มีการจัดการที่ดี แต่กลุ่มเกษตรกรยังคงเผชิญกับปัญหาเชิงปฏิบัติการที่สำคัญ โดยเฉพาะปัญหาการระบาดของโรคพืชในช่วงฤดูฝน ซึ่งทำให้ผลผลิตไม่ผ่านเกณฑ์คุณภาพสำหรับการส่งออก ปัญหานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ นาวิรินทร์ แก้วดวง (2558) ที่ระบุถึงปัญหาด้าน การบันทึกข้อมูลและการตามสอบ ที่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติการตามมาตรฐาน GAP อย่างสมบูรณ์ ดังนั้นความต้องการเร่งด่วนที่สุดของเกษตรกรจึงมุ่งเน้นไปที่การได้รับความรู้เชิงปฏิบัติที่ต่อเนื่อง เพื่อแก้ไขปัญหาโรคพืช รวมถึงการสนับสนุนให้มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้/เครือข่ายเกษตรกรต้นแบบ เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ในชุมชน และตอบสนองความต้องการด้าน ตลาดที่รองรับผลผลิตที่ชัดเจนและมั่นคง

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 4 เพื่อพัฒนาแนวทางกลยุทธ์ (Strategic Guidelines) สำหรับการจัดการโซ่อุปทานหน่อไม้ฝรั่งให้สอดคล้องกับมาตรฐาน GAP

พบว่า แนวทางการพัฒนาและยกระดับการจัดการห่วงโซ่อุปทานหน่อไม้ฝรั่งของกลุ่มเกษตรกรในอำเภอปอพลอย จังหวัดกาญจนบุรี มีเป้าหมายหลักเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืน โดยมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาคุณภาพผลผลิตที่ไม่สม่ำเสมอและความผันผวนของตลาด กลยุทธ์การขับเคลื่อนประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ

สำคัญ คือ การพัฒนาองค์ความรู้ เชิงลึกเกี่ยวกับการจัดการปัจจัยการผลิต (ปุ๋ย/สารชีวภัณฑ์/ดิน/น้ำ) เพื่อควบคุมคุณภาพฐานราก, การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความแม่นยำในการผลิตตามมาตรฐาน GAP, การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับผู้ซื้อโดยตรงและผู้เกี่ยวข้องเพื่อเพิ่มอำนาจต่อรอง, การขยายตลาด และช่องทางการจำหน่ายใหม่เพื่อลดการพึ่งพาคนกลางและความเสี่ยงด้านราคา, และการจัดการข้อมูลอย่างมีระบบ เพื่อใช้ในการวางแผนเชิงกลยุทธ์และการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการศึกษาของ มัลลิกา สีฟอง (2564) ซึ่งพบว่ากลยุทธ์ที่สามารถนำไปปรับใช้ในการดำเนินการปลูกนั้นควรครอบคลุมการเพิ่มศักยภาพในการผลิต การเพิ่มช่องทางการจำหน่าย การเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้า การสร้างพันธมิตรหรือเครือข่ายความร่วมมือ และการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาช่วยในการจัดการกระบวนการทำงานเพื่อเพิ่มกำไรให้กับเกษตรกร

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหน่อไม้ฝรั่งในอำเภอบ่อพลอยมีระบบการจัดการห่วงโซ่อุปทานที่มีประสิทธิภาพ ครอบคลุมตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ โดยยึดมาตรฐาน GAP เป็นกลไกหลักในการควบคุมคุณภาพ ผ่านการวางแผนการผลิตร่วมกัน การตรวจสอบคุณภาพอย่างเข้มงวด และการบันทึกข้อมูลเพื่อการตรวจสอบย้อนกลับ ซึ่งส่งผลให้ผลผลิตส่วนใหญ่ผ่านการรับรอง GAP และตอบสนองความต้องการของตลาดทั้งในประเทศและตลาดส่งออกได้เป็นอย่างดี ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม พบว่าโครงสร้างการบริหารมีความชัดเจน ใช้การมีส่วนร่วมของสมาชิก การประชุมติดตามงานสม่ำเสมอ และการแบ่งหน้าที่ที่เป็นระบบ ส่งผลให้กลุ่มสามารถรักษามาตรฐานการผลิตและความเชื่อมั่นของคู่ค้าได้อย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม เกษตรกรยังเผชิญข้อจำกัดด้านต้นทุนการผลิต แรงงาน ความผันผวนของราคา และความรู้ด้านเทคโนโลยีและการบันทึกข้อมูลตามข้อกำหนด GAP จากผลการวิจัยจึงเสนอแนวทางกลยุทธ์เพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขัน ได้แก่ การพัฒนาความรู้และทักษะของเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสม การสร้างและขยายเครือข่ายทางการตลาด การลดการพึ่งพาคนกลาง และการพัฒนาระบบจัดการข้อมูลและการตรวจสอบย้อนกลับอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะเป็นแนวทางสำคัญต่อการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานหน่อไม้ฝรั่งตามมาตรฐาน GAP ให้เกิดความยั่งยืนในระยะยาว ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัยประกอบด้วย 1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ประกอบด้วย 1.1 ข้อเสนอแนะด้าน

นโยบาย ภาครัฐควรตั้งศูนย์ฯ ในชุมชน เพื่อเป็นแหล่งอบรม/ให้คำปรึกษา GAP และเชื่อมโยงเกษตรกรกับผู้เชี่ยวชาญ และควรสนับสนุนงบประมาณ/เทคโนโลยีด้าน Traceability System เพื่อเพิ่มความโปร่งใสและความเชื่อมั่นของตลาด 1.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ เกษตรกรควรพัฒนาความรู้ด้านการจัดการโรคพืช การใช้สารชีวภัณฑ์ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อลดความเสี่ยงโรคในฤดูฝน และควรมีระบบติดตามและประเมินผลการดำเนินงานด้าน GAP อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เกษตรกรสามารถรักษามาตรฐานได้ต่อเนื่อง 2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพด้านต้นทุน ผลผลิต และรายได้ระหว่างเกษตรกรที่ได้รับการรับรอง GAP กับกลุ่มที่ยังไม่ได้รับการรับรอง และควรศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความยั่งยืนของการจัดการโซ่อุปทานหน่อไม้ฝรั่ง เช่น การบริหารกลุ่ม การเข้าถึงตลาด และการสนับสนุนจากภาครัฐ

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2566). *รายงานสถิติการเพาะปลูกและผลผลิตหน่อไม้ฝรั่งของประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการเกษตร.
- กรมวิชาการเกษตร. (2566). *คู่มือการผลิตพืชตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP)*. กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- ธนิต โสรัตน์. (2550). *การประยุกต์ใช้โลจิสติกส์และโซ่อุปทาน*. กรุงเทพฯ: วี-เซิร์ฟ โลจิสติกส์.
- นาวินทร์ แก้วดวง. (2558). การผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในจังหวัดหนองคาย. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ภรณ์ทิพย์ ศรีละไม. (2565). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับส้มโอขาวแตงกวาของเกษตรกรในจังหวัดชัยนาท. ใน *วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- มัลลิกา สีฟอง. (2564). การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการโซ่อุปทานเมล่อนในประเทศไทยด้วยการวิเคราะห์โซ่คุณค่า: กรณีศึกษาจังหวัดพิจิตร. ใน *วิทยานิพนธ์หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ศิริพร รัตนศิริ. (2565). การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการผลิตและตลาดหน่อไม้ฝรั่งในภาคกลางของ ประเทศไทย. *วารสารวิจัยเกษตรและเศรษฐกิจ*, 10(2), 55–72.

- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2566). *แนวโน้มตลาดส่งออกสินค้าเกษตรไทย ปี 2566*. กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- อารีรัตน์ ศิริโชติ. (2555). การใช้เทคโนโลยีการผักปลอดภัยจากสารพิษของอำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ฮอฟฟ์, วอลเลส. (2553). *ศาสตร์แห่งโซ่อุปทาน*. กรุงเทพฯ: อี.ไอ.สแควร์.
- FAO. (2016). *Case studies of good agricultural practices (GAPs) of fresh vegetables in Thailand*. Food and Agriculture Organization of the United Nations. Retrieved August 15, 2025 from <https://ap.fftc.org.tw/article/825>
- Tridge. (2023). *Thailand asparagus market overview*. Tridge Analytics. Retrieved August 15, 2025 from <https://www.tridge.com/intelligences/asparagus/thailand>
- WITS. (2023). *Thailand export data for asparagus*. World Integrated Trade Solution. Retrieved August 15, 2025 from <https://wits.worldbank.org>